

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ühisettevõtted kalandussektoris: hetkeolukord ja tulevikuväljavaated"

(2006/C 65/09)

14. juulil 2005 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses "Ühisettevõtted kalandussektoris: hetkeolukord ja tulevikuväljavaated".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni arvamus võeti vastu 9. novembril 2005. Raportöör oli **hr Sarró Iparraguirre**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 14.–15. detsembril 2005 (14. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 122, vastu hääletas 0, erapooletuid oli 10.

1. Sissejuhatus

1.1 Ühise kalanduspoliitika raames pakuti välja ühisettevõtete kasutamine struktuuripoliitika vahendina esimest korda määruses nr 3944/90. Määruses määratleti ühisettevõtet eraõigusliku ettevõtena, kuhu kuulub üks või mitu ühenduse laevaomanikku ja üks või mitu kolmanda riigi partnerit, millega ühendusel on suhted; ettevõtte on asutatud ühisettevõtte kokkuleppe alusel eesmärgiga püüda kala asjaomase kolmanda riigi suveräänsete õiguste ja/või jurisdiktsiooni alla kuuluvates vetes ja kasutada sealseid kalavarusid, võttes eelkõige arvesse ühenduse turu varustamist⁽¹⁾ 1990ndatel aastatel arenes ühine kalanduspoliitika märgatavalt ning laialdaselt võeti kasutusele nn Sinise Euroopa mõiste. See kontseptsioon on ühise merepoliitika loomist käsitleva laiema arutelu kontekstis muutunud jälle aktuaalseks.

1.2 Kui ühist kalanduspoliitikat välja töötati, siis ühisettevõtete mõistet läbi ei vaadatud: neid määratleti rangelt kui alternatiivseid kalanduse struktuuripoliitika vahendeid laevade lammutamiseks või lõplikuks ekspordiks, nagu on kirjeldatud käesoleva arvamuse punktis 2.1.2 nimetatud määruste asjakohastes artiklites. Seega keskenduti kohaldatavates õigusaktides üksnes finantskontrollile.

1.3 Siiski on ühisettevõtted midagi enam kui lihtsalt struktuuripoliitika vahendid: nende abil on võimalik saavutada mitmed ELi tekstides ja eeskirjades selgelt sätestatud eesmärgid, alates turu varustamisest ja lõpetades koostööpoliitika, tööhõive- ja piirkondliku arengu poliitika ning vastutustundliku kalapüügi edendamise, ELi sekkumisega erinevatesse piirkondlikesse kalandusorganisatsioonidesse ja üldisemalt kapitali ja liikmesriikidest pärit oskustööliste osalusega erinevate riikide ja turgude säästva investeerimise projektides.

⁽¹⁾ Määruse nr 3944/90 artikli 21 punkt a.

1.4 Ühise kalanduspoliitika reformiga on selgelt jäänud minevikku idee ühisettevõtetest kui struktuuripoliitika vahendist. Siiski on ühtlasi selge, et praegusel hetkel on kõnealune reform toonud kaasa nende õigusaktide peaaegu täieliku puudumise, mis käsitlevad ühisettevõtteid ELi enda poliitiliste pädevuste raames.

1.5 Lisaks on komitee komisjoni taotluse alusel esitatud arvamustes alati rõhutanud vajadust viia kalandussektori ühisettevõtted kooskõlla uue ühise kalanduspoliitikaga: seda rõhutati EMSK arvamuses, mis käsitles nõukogu määruse ettepanekut ühise kalanduspoliitika reformi⁽²⁾ rakendamise osas, ja korrati komitee arvamuses Euroopa Kalandusfondi⁽³⁾ kohta seoses nõukogu määruse ettepanekuga kalandusfondi kohta⁽⁴⁾. Kalanduse volinikku informeeriti avalikult kõnealusest vajadusest tema visiidi jooksul Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni 16. juunil 2005 ja ta nõustus kõnealust küsimust arvesse võtma.

1.6 Käesoleva arvamuse eesmärk on arendada edasi Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohta, esitades ametlike dokumentide ja nendes sisalduvate faktide alusel põhjendusi, mis toetavad uut lähenemisviisi ühisettevõtetele ja seega ka ühisettevõtteid reguleerivaid eeskirju.

1.7 On tõenäoline, et kui kavandatud uus lähenemisviis vastu võetakse, tuleb teha jõupingutusi, et tagada ühisettevõtete täielik aktsepteerimine, kuna sellised ettevõtted on rahvusvahelise kaubanduse unikaalseks isearasuseks ja annavad ELile konkreetse tegevussuunise rahvusvahelistes suhetes.

⁽²⁾ (ELT C 85, 8.4.2003).

⁽³⁾ ELT C 267, 27.10.2005 (punkt 3.5.1.1.2.1. ja punkti 5.5 lõige 2).

⁽⁴⁾ KOM(2004)497 lõplik – 2004/0169(CNS).

2. Üldmärksused

2.1 Ühisettevõtete sätestamine ELi õigusaktides

2.1.1 Ühisettevõtted inkorporeeriti ühenduse õigusesse nõukogu 20. detsembri 1990. aasta määrusega (EMÜ) nr 3944/90, millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 4028/86. Määruse kohaselt on ühisettevõtted vahend ühenduse kalalaevastiku püügimahu vähendamiseks ja ühenduse turu varustamiseks, võttes arvesse ühenduse vete ressurside vähesust ja keeldu, mis takistas ligipääsu kolmandate riikide eriõigustega majandusvõõnditele. Sellel lähenemisviisil oli neli eesmärki — kõrvaldada ülepuük, tagada varustus, säilitada osaliselt tööhõive ning viia ellu poliitika- ja kaubanduskokkuleppeid kolmandate riikidega⁽⁷⁾. Nende meetmete rakendamiseks võeti vastu komisjoni määrus nr 1956/1991⁽⁸⁾.

2.1.2 Nõukogu määruste (EMÜ) nr 2080/93⁽⁹⁾ ja 3699/93⁽¹⁰⁾ vastuvõtmisega integreeriti ühisettevõtete rahastamine Kalanduse Arendusrahastusse (FIFG). Vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele olid liikmesriigid vastutavad nii projektide väljavalimise, juhtimise ja järelevalve kui ka subsidiumide maksmise eest, mis olid algselt võrdsed lammutamise või ekspordi eest makstavate subsidiumidega ja mis lõpuks moodustasid 80 % laeva lammutamise eest makstavast hüvitisest. Ühenduse laevaomanik võis seetõttu õigustatult arvata, et lammutamishüvitise ja ühisettevõtetele makstava ekspordihüvituse vahe on tingitud ELi ja laevaomanikult laeva (laevu) saavate uute ühisettevõtete vaheliste soodsate suhete säilitamisest. Need põhimõtted säilitati nõukogu 3. novembri 1998. aasta määrusega 2468/98⁽¹¹⁾, millega tunnistatakse kehtetuks määrus 3699/93, ja nõukogu 17. detsembri 1999. aasta määrusega 2792/1999⁽¹²⁾. Samas väärleb märkimist, et viimase määrusega lihtsustati ühisettevõtte kontseptsiooni, määratledes ühisettevõtet kui "äriühingut, millel on üks või mitu partnerit, kes on selle kolmanda riigi kodanikud, mille registrisse laev on kantud"⁽¹³⁾.

2.2 Taustinfo

2.2.1 Ühist kalanduspoliitika tulevikku käsitlevas rohelises raamatus⁽¹²⁾ tunnistati ühenduse laevastiku ülevõimsust, samuti kalandussektori globaliseerumist ja paljude arengumaade õigus- ja poliitilist soovi laiendada oma kalandustööstust. Need kolm aspekti koos kalandusinvesteeringuteks vajalike suurte kapitalisüstidega

(laevastik, sadamad, külmutusseadmed, tootmisettevõtted jne), mida rohelises raamatus on samuti tunnustatud, oleksid pidanud viima konkreetse aruteluni ühisettevõtete tähtsusest kalandussektoris laiemal reguleerimisalal kui sel ajahetkel ametlikes dokumentides⁽¹³⁾ kajastatud.

2.2.1.1 Ühisettevõtted on ELi jaoks vahendid, mille kaudu osaleda arengumaade kalandussektori arengus ja investeerida sellesse arengusse; selle tulemusena tekiks täielikult väljakujunenud majandussektor. Ühisettevõtete varustamine kalalaevadega ei too kasu üksnes kalandustegevusele, vaid edendab ka teisi sektoreid, näiteks sadamad, teenused (remont, inseneritöö, varustamine, saatmine, ümberlaadimine, lastimine ja lossimine, meeskonnateenused, reisimine jne), külmutusahela tõhus juhtimine (sätestatud ELi toiduohutuseeskirjadega, investeeringute kaudu kallitesse külmutusseadmetesse), vastavus toiduainetööstuse tervishoiueeskirjadele ja töötleva tööstuse loomine.

2.2.1.1.1 Lisaks vanem- ja keskastme laevapersonali hulgas kvaliteetsete töökohtade säilitamisele Euroopas võimaldavad ühisettevõtted luua palju uusi töökohti laevadel ja ka laevadega seotud teenindusettevõtetes. Selline tööhõive tagab kohalikele kaluritele korralikud töövõimalused (töötajate ja sissetuleku osas), nende ainsaks alternatiiviks oleks traditsiooniline töö väikeses ja sageli ebaefektiivses kalandussektoris, mis võib kahjustada kohalikke ressursse, tingituna järelevalve-, säilitamis-, turustamis-, jms süsteemide nappusest või nende puudumisest.

2.2.1.2 Kohaliku jõukuse loomine ja püügi eksport (kas kohalikul töödeldud või mitte) võimaldab omakorda luua rahvusvahelisi väärtusahelaid, milles tulud jaotatakse õiglase ja abisaajamaa kalandussektori poolt loodud sisemajanduse kogutoodangut ja sissetulekut inimese kohta on võimalik oluliselt suurendada, luues sellega järk-järgult tööstusliku kalandussektori sinna, kus varem eksisteeris ainult ebapiisavate tervishoiustandardite ja ebakindla kaubandusliku baasiga rannapüügi-sektor.

2.2.1.3 Ühisettevõtetele nõutakse Euroopa turgude varustamise esikohale seadmist: see tagab laevaomanike ja tööstuspartnerite, liikmesriikide ja ka ELi enda (subsidiumide kaudu) investeeringute olemasolu ja jätkumise kalandussektoris ja võimaldab varustada defitsiidi käes vaevlevat ühenduse turgu, kus kala tarbimine suureneb teadus- ja avalike asutuste soovitusel, kes julgustavad eurooplasi sööma tervislikku ja mitmekeelset toitu. Lisaks peab selline tarnimine järgima rangelt ELi toiduõigusakte.

⁽⁷⁾ Uurimus ühisettevõtete kohta struktuuriabi kontekstis kalandussektoris, COFREPECHE 16.06.2000 (http://europa.eu.int/comm/fisheries/doc_et_publ/liste_publ/bilansm.pdf).

⁽⁸⁾ Komisjoni 21. juuni 1991. aasta määrus (EMÜ) nr 1956/1991, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EMÜ) nr 4028/86 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses ühisettevõtete loomisest toetatavate meetmetega – EÜT L 181, 8.7.1991, lk 1–28.

⁽⁹⁾ EÜT L 193, 31.7.1993, lk 1.

⁽¹⁰⁾ EÜT L 346, 31.12.1993, lk 1.

⁽¹¹⁾ EÜT L 312, 20.11.1998, lk 19.

⁽¹²⁾ EÜT L 337, 30.12.1999, lk 10.

⁽¹³⁾ Nõukogu 17. detsembri 1999. aasta määruse 2792/1999 artikli 8.1 lõige 2.

⁽¹⁴⁾ KOM(2001) 135 lõplik, 20.3.2001.

⁽¹³⁾ Komisjoni teatis integreeritud raamistiku kohta kalandusalasteks partnerluslepinguteks kolmandate riikidega KOM(2002) 637 lõplik, 23.12.2002, lk 7 ja allmärkus 15.

2.2.1.4 Ühisettevõtete tegevus ELi kalandusest sõltuvatel aladel võimaldab kalandussektoris säilitada tööhõivetas, hoides ettevõtete keskasutusi, tehnilisi ja äriruume Euroopas toimimas. Kalandussektorit toetavad tööstused loovad samuti töökohti, nii otseselt — kui suured laevad naasevad kodusadama kord nelja aasta jooksul teostatavatele remonttöödele — kui ka kaudselt — kui eespool nimetatud kohalike teenindustööstustega luuakse oskusteabeahelad.

2.2.1.5 Ühisettevõtted võimaldavad ELil saada õiguslike suhete kaudu kalandusettevõtetega nende päritolupiirkondades tegelikke andmeid püügi kontrollimiseks ja jälgimiseks kolmandates riikides ja rahvusvahelistes vetes. See võimaldab ELil olla tulemuslikult liider antud valdkonnas pädevaks ÜRO asutuseks oleva ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni egiidi all loodud või selle alusel reguleeritud piirkondlikes kalandusorganisatsioonides⁽¹⁴⁾. Selle põhjuseks on asjaolu, et komisjoni, liikmesriikide ja Kontrollikoja finantsjärelevalve eesmärgil peavad ühisettevõtted esitama teabe oma poole aasta kalasaagi kohta.

2.2.1.6 Ühisettevõtted võimaldavad samuti ELil säilitada kalapüügihuvid rahvusvahelistes vetes ja püügipiirkondades. Vastavad normid tagatakse ühenduse reguleerivate nõuetega vastutustundliku kalapüügi, kalavarude säilitamise ja haldamise, laevade pardaohutuse, järelevalve, toiduahela ohutuse jne jaoks. See aitaks ära hoida või minimeerida selliste kolmandate riikide kalalaevastike kahjulikku mõju, mis ei edenda kolmanda riigi kalanduse või tööstuse arengut, ei taga ühenduse turule saadava kalasaagi osas reguleerivate normide järgimist ja ei võimalda ressursse vastutustundlikult kontrollida.

2.2.1.7 Ühisettevõtted võimaldavad ELil anda tõhusa ja püsiva panuse kohaliku kalatööstuse arengusse riikides, millega on sõlmitud kalanduskokkulepped ja kus on olemas ühisettevõtted või Euroopa laevaomanike kontrollitavad riiklikud ettevõtted. Kalatööstus on teeninud kasumit nii kolmandates riikides kui ka ELis tervikuna, võimaldades tagada pideva varustatuse meresaadustega.

2.2.2 Mitte ühtegi eespool nimetatud punktidest ei nime-
tatud isegi kaudselt ülalnimetatud rohelise raamatu punktis 3.9⁽¹⁵⁾, mis käsitleb ühise kalanduspoliitika rahvusvahelist mõõdet, ega ka punktis 5.8⁽¹⁶⁾ välissuhete kohta. Kalandussektori puhul ei nimetata ühisettevõtteid kordagi rohelises raamatus kavandatud kalanduspoliitika põhimõtete rakendamiseks sobivateks vahenditena, kuigi ühisettevõtted olid heaks kiidetud kuni 2002. aastani seda valdkonda reguleerivate ühenduse põhjalike eeskirjadega, nagu on käesolevas arvamuses piisavalt kirjeldatud.

⁽¹⁴⁾ <http://www.fao.org/fi/default.asp>.

⁽¹⁵⁾ Lk 19.

⁽¹⁶⁾ Lk 38–42.

2.2.3 Ühisettevõtete peaaegu täielikku kadumist uuest ühisest kalanduspoliitikast illustreerib tõsiasi, et viimane komisjoni tellitud aruanne, mis sisaldab põhjalikke andmeid kõnealuse teema kohta, pärineb 2001. aastast ning selles ei eristata ühisettevõtetele määratud laevu⁽¹⁷⁾. Sellele eelnes veel üks spetsiifiline aruanne — 16. juuni 2000. aasta aruanne teemal “Ühisettevõtete uuring kalandussektori struktuuritoetuste kontekstis”. Need uuringud osutavad sellele, et praegu on 300 ühisettevõtet, millele kuulub kokku 600 laeva. Need ettevõtted on jäänud väljapoole ühenduse kalastuseeskirjade raamistikku, s.t õiguslikku vaakumisse. Nendest saavad lihtsalt välisettevõtted, millesse on kaasatud ELi partnerid, kes kohustuvad seadma esikohale ELi varustamist ja edastama korrapäraselt teavet. Nimetatud ettevõtete ainsaks kaitseks on kahepoolsed lepingud lähteliikmesriigi ja abisaaja kolmanda riigi vahel investeeringute vastastikuseks kaitsmiseks.

2.3 Praegune olukord

2.3.1 Töö käigus, mis viis ülalmainitud rohelise raamatu lõpliku eelnõuni, võeti vastu kaks määrust: nõukogu 21. juuni 1999. aasta määrus (EÜ) nr 1263/1999 Kalanduse Arendusrahastu kohta⁽¹⁸⁾ ja nõukogu 17. detsembri 1999. aasta määrus (EÜ) nr 2792/1999, millega kehtestatakse kalandussektorile ühenduse struktuuriabi andmise üksikasjalikud eeskirjad ja kord⁽¹⁹⁾. Nimetatud määruste kohaselt kaotavad kalandussektori ühisettevõtted kehtivuse Kalanduse Arendusrahastu raames 31. detsembril 2006.

2.3.2 Alates 31. detsembrist 2004 on ühisettevõtted ELi kalanduse struktuuripoliitikast peaaegu välja jäetud nõukogu 20. detsembri 2002. aasta määrusega (EÜ) nr 2369/2002, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2792/1999, millega kehtestatakse kalandussektorile ühenduse struktuuriabi andmise üksikasjalikud eeskirjad ja kord⁽²⁰⁾. Ühisettevõtted kuuluvad jätkuvalt ELi õigusaktide alla sedavõrd, et need peavad täitma eeskirju, mis on kohaldatavad nende asutamise ajal, kuid nende puhul puudub konkreetne keskmine ja pika tähtajaga reguleeriv raamistik.

2.3.3 Kalandussektori ühisettevõtetelt abi äravõtmise ja peaaegu kõikide viidete õigusaktidest kõrvaldamise õigustuse leiab eespool nimetatud määruse põhjenduses 5, mille kohaselt nõutakse Kalanduse Arendusrahastult, et see keskenduks mahtude vähendamist laevade lammutamise teel. Kalapüügi-mahu vähendamine on üks paljudest ühenduse poliitikaeesmärkidest, mille puhul on ühisettevõtted osutunud kasulikuks, ning ühisettevõtted võiksid seda olla ka edaspidi, nagu on allpool selgitatud.

⁽¹⁷⁾ “Euroopa kaugvete kalalaevastik”, mõningad põhimõtted ja andmed, aprill 2001, kättesaadav prantsuse ja inglise keeles komisjoni kalanduse peadirektoraadi kodulehel.

⁽¹⁸⁾ EÜT L 161, 26.6.1999, lk 1.

⁽¹⁹⁾ EÜT L 337, 30.12.1999, lk 10.

⁽²⁰⁾ EÜT L 258, 31.12.2002, lk 49.

3. Konkreetsete märkused

3.1 Vajadus säilitada ühise kalanduspoliitika raames kalandussektori ühisettevõtete jaoks konkreetne poliitika

3.1.1 Olgugi, et ühisettevõtted on jäetud kehtivatest õigusaktidest välja, mängivad ühisettevõtted kalandussektoris majanduslikku rolli, mis on eriti sobilik ülemaailmses majanduses, võimaldades kärpida kulusid (mis on sihtriigis tavaliselt madalamad kui liikmesriigis) ja edendades tehnosiiret, lisandväärtuse loomist ja jagamist, juurdepääsu ressurssidele ja pakkumist turul.

3.1.2 Lisaks sellele võimaldavad ühisettevõtted säilitada osaliselt mere ja maaga seotud tööhõivet ELi kalapüügist sõltuvates piirkondades. Samuti aitavad ühisettevõtted luua uusi ja kvalifitseeritumaid töökohti kolmandates riikides, milles nad tegutsevad, sealhulgas töötajaid koolitada ja tõsta nende kvalifikatsiooni sihtriigis.

3.1.3 Ühisettevõtted inkorporeeriti ühenduse õigusaktidesse kalanduse struktuuripoliitikasse 1990ndatel aastatel (15 aastat tagasi) ja on kogu selle aja jooksul tõestanud end kasuliku vahendina. Komisjoni toetatavast uuest ühisest kalanduspoliitikast ja alates 1. jaanuarist 2005 jõus olevatest õigusaktidest selliste ettevõtete tarbetu väljajätmise tulemusel kaob ühenduse toetus ELi ja kolmandate riikide, sageli arengumaade vahelise majanduskoostöö tõhusale vahendile. See võib kujutada endast Euroopa ettevõtjate ja ELi institutsioonide suhteid reguleeritava usalduse põhimõtte rikkumist.

3.1.4 Ühisettevõtteid võib ja tuleks pidada kolmandate riikidega sõlmitavate mitmepoolsete või kahepoolsete koostöölepingute konkreetseks aspektiks. Tuleks sätestada erieeskirjad, mis võtavad neid spetsiifilisi eripärasid arvesse nii kalanduse kui ka Euroopa välisinvesteeringustavade, tööhõive, maksude jne edendamise ja kaitsmise seisukohast.

3.1.5 Kuigi ühisettevõtted võiksid kehtivate õigusaktide järgi jääda "partnerluslepingute" kohaldamisalasse, ei ole siamaani näha märkimisväärseid praktilisi tulemusi. Seega on vajadus määruse järele, mis kooskõlastaks komisjoni sees (arengukoostöö ja kalanduse peadirektoraadid) erinevad ülesanded ja selgitaks, kuidas tööandjad ja teised sidusrühmad peaksid tegutsema selliste lepingute ja teiste instrumentide raames, et jõuda praktiliste tulemusteni.

4. Kokkuvõte

4.1 Komitee soovib, et käimasoleva töö raames, kus vaadatakse uuesti läbi ühine kalanduspoliitika, ja kooskõlas nõukogu 19. juuli 2004 järeldustega⁽²¹⁾, peaks vaatlema ühisettevõtteid — mis ei ole enam kalalaevastiku püügemahu struktuurilise reguleerimise vahendiks ega laevade lammutamise alternatiiviks — turu varustamise ja komplekssete valdkondlike meetmete võtmise vahendina, mis on ELil kasutada oma pädevuste ning globaalsete ja piirkondlike kokkulepete ja kahepoolsete lepingute raames. Selle eesmärk on rakendada ELi kalanduspoliitikat nõuetekohaselt, kooskõlas ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni ning WTO põhimõtetega, tagades kindlalt selle, et kalapüügi maht ei suurene sellisel määral, mis viiks ülepiigini.

4.2 Komitee arvab järgmist:

4.2.1 Komisjon peaks läbi viima hetkeolukorra ja kalandussektori ühisettevõtete potentsiaali üksikasjaliku ajakohase hindamise ning teavitama teisi ELi institutsioone ja asjassepuutuvaid sektoreid hindamise tulemustest.

4.2.2 Praegused ühenduse õigusaktid peaksid hõlmama eeskirju ja mehhanisme, mis annavad ühisettevõtetele juurdepääsu stabiilsele, pikaajalisele tegevusraamistikule, milles võetakse arvesse nende tegevuse eripära ja selle kasutegurit kalandusressursside juhtimise, turu varustamise, kalapüügist sõltuval aladel töökohtade loomise, lisandväärtuse loomise, koostöö ja rahvusvahelise kaubanduse osas.

Brüssel, 14. detsember 2005

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽²¹⁾ Dokument 11234/2/04 Rev 2 (Presse 221), mida saab vaadata aadressilt www.consilium.eu.int.